

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

หัวเรื่อง คือ คำ กลุ่มคำ หรือวลีที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อบอกเนื้อหาสำคัญของหนังสือ เอกสาร หรือวัสดุการศึกษาต่างๆ ที่มีเนื้อหาอย่างเดียวกัน คำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องควรจะเป็นคำที่สั้น สื่อความหมายได้ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาของหนังสือทั้งหมดได้ (อัมพร ทีชะระ 2529: 80)

จากการสำรวจพบว่า ในปัจจุบันผู้ใช้ห้องสมุดมีแนวโน้มจะหาวัสดุที่ต้องการจากหัวเรื่องมากกว่าชื่อเรื่อง (พวา พันธุ์เมธา 2526: 4) ดังนั้นบรรณารักษ์ประเภทบัตรเรื่อง ซึ่งมีหัวเรื่องอยู่ที่บรรทัดแรกของบัตรจึงช่วยในงานบริการตอบคำถาม การจัดหาวัสดุรวมทั้งการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะวิชาได้เป็นอย่างดี แต่ก็ทำให้เกิดปัญหาหลายประการในการกำหนดหัวเรื่องด้วย เช่น

1. ปัญหาในการเลือกใช้คำที่เหมาะสมจากหนังสือหัวเรื่องให้ตรงกับคำที่คาดว่าผู้ใช้บรรณารักษ์โดยมากรู้จักและเข้าใจ หรือเป็นคำที่ให้ความหมายถูกต้องใกล้เคียงกับสาระที่แสดงไว้ในวัสดุห้องสมุดนั้นมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้ศัพท์วิชาการซึ่งโดยมากแปลมาจากภาษาต่างประเทศโดยผู้แปลหลายคนแต่แปลต่างๆ กันในสาขาวิชาเดียวกัน จึงไม่ทราบว่า จะเลือกใช้คำใดจึงจะเป็นที่ยอมรับ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2530: 16)

2. ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยมีรายละเอียดว่า หัวเรื่อง

ที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยต่างๆ ไม่พอใช้ โดยเฉพาะศัพท์วิชาการ (อุบลวรรณ
 ปิติพัฒนะโฆสิต 2518: 158-160) เช่น ในงานวิจัยของลออ รอดมณี (2531: 70) พบว่า
 หัวเรื่องภาษาไทยสาขาประมงมีอยู่เพียงร้อยละ 1.1 ของหัวเรื่องภาษาไทยทั้งหมดและหัวเรื่องที่มี
 อยู่ก็เป็นหัวเรื่องกว้าง ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญแข ประจงใจ (2533: ก)
 ที่พบว่า หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยทั้ง 3 เล่มมี
 เพียง 954 หัวเรื่องจากจำนวนทั้งหมด 12,307 หัวเรื่องส่วนงานวิจัยของดาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน
 (2526: จ) พบว่า หัวเรื่องที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องกว้างเกินไป ขาดความเฉพาะเจาะจงและ
 ไม่ทันสมัย

3. เมื่อหนังสือหัวเรื่องมีไม่เพียงพอ บรรณารักษ์ในห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชาต้อง
 กำหนดหัวเรื่องให้เหมาะสมกับหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการใหม่ๆ เอง และปัญหาที่พบมาก
 ในการกำหนดหัวเรื่องขึ้นใช้เองของบรรณารักษ์คือ บรรณารักษ์มักจะกำหนดหัวเรื่องโดยใช้การ
 สลับที่คำ (Inverted heading) หรือมีการใช้หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ตามหลักใน
 การให้หัวเรื่อง (ทองทอด ประทุมวงศ์ 2521: 4) ซึ่งบางครั้งไม่ตรงกับคำที่ผู้ใช้ห้องสมุด
 ต้องการใช้ค้นคว้า

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชาสาขาหนึ่งที่มีปัญหาใน
 ด้านหัวเรื่องดังกล่าวข้างต้น คือ

1. หัวเรื่องในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยส่วนใหญ่
 เป็นหัวเรื่องทั่วไปที่กล่าวอย่างกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงและไม่ตรงกับเนื้อหาของเอกสาร
 ที่มีการผลิตออกมา
2. หัวเรื่องที่มีความคล้ายคลึงหรือเหมือนกันแต่ใช้คำหรือวลีแตกต่างกัน เช่น
 คำว่า "คอนโดมิเนียม" และ "อาคารชุด"
3. หัวเรื่องภาษาไทยบางคำที่ทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศนั้น สะกดเป็นภาษาไทย
 ไม่เหมือนกัน เช่น คำว่า "อพาร์ทเมนต์" กับ "อพาร์ทเมนต์" เป็นต้น

4. หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันยังขาดหัวเรื่องย่อยในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์

ในปัจจุบันมีศัพท์วิชาการในเอกสารและสิ่งพิมพ์ในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ทำให้หัวเรื่องทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยมีจำนวนไม่เพียงพอ สกตัวอย่างเช่น หัวเรื่อง "สถาปัตยกรรม" รวมทั้งหัวเรื่องอื่นๆ ในกลุ่มที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า "สถาปัตยกรรม" จากหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยทั้ง 3 เล่ม ปรากฏว่า "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" มีหัวเรื่องใหญ่ 3 หัวเรื่องเท่านั้น โดยไม่มีหัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ที่ขึ้นต้นด้วยคำดังกล่าว "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย" มีหัวเรื่องใหญ่ 5 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อย 2 หัวเรื่อง "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะกรรมการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา" มีหัวเรื่องใหญ่ 35 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อย 1 หัวเรื่อง และยังมีรายละเอียดในด้านโครงสร้างแตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งเมื่อเทียบกับหัวเรื่องภาษาต่างประเทศหัวเรื่องในกลุ่มของคำว่า "Architecture" ของ "Sears List of Subject Headings" มีหัวเรื่องใหญ่ 16 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อย 8 หัวเรื่อง ส่วน "L.C. Subject Headings" มีหัวเรื่องใหญ่ในกลุ่มของคำว่า "Architecture" 151 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อย 230 หัวเรื่อง

จากรายละเอียดที่กล่าวแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทำให้เกิดปัญหาแก่บรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการของห้องสมุดทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ในการที่จะให้หัวเรื่องอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นจุดเข้าถึงข้อมูลได้ตรงตามความต้องการ ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องเหล่านี้เพื่อประโยชน์ในการจัดสร้างโครงสร้างของหัวเรื่องและการจัดทำตารางหัวเรื่องย่อยที่จะใช้ประกอบหัวเรื่องใหญ่ภาษาไทยในสาขาวิชานี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์จากหนังสือหัวเรื่อง และจากหัวเรื่องที่บรรณารักษ์ในสาขานี้กำหนดขึ้นใช้ในห้องสมุดเปรียบเทียบกับโครงสร้างของหัวเรื่องจากหนังสือหัวเรื่องมาตรฐาน เช่น Library of Congress Subject Headings และ Sears List of Subject Headings
2. เพื่อศึกษาปัญหาการให้หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับวัสดุห้องสมุดในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ของบรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ
3. เพื่อเสนอตารางหัวเรื่องย่อยภาษาไทยสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์เช่นเดียวกับ Free - floating Tables ของ Library of Congress Subject Headings

สมมติฐานในการวิจัย

1. หัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองนั้นมีลักษณะต่าง ๆ กัน ไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน
2. หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองจะสอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดหัวเรื่องมาตรฐานเป็นส่วนใหญ่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ได้รวบรวมจาก 4 แห่ง คือ

- 1.1 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2530
- 1.2 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521
- 1.3 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะกรรมการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2532
- 1.4 หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองในห้องสมุดที่ทำการสำรวจจำนวน 6 แห่ง
2. การศึกษา^๕ จะทำการสัมภาษณ์บรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการจากห้องสมุด 6 แห่ง คือ
  - 2.1 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
  - 2.2 ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 2.3 ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
  - 2.4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต
  - 2.5 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
  - 2.6 ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย
 ในกรณีที่ห้องสมุดมีบรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยมากกว่า 1 คน ได้เลือกสัมภาษณ์บรรณารักษ์ที่เป็นหัวหน้าฝ่ายตลอดจนบรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้หัวเรื่องทั้งภาษา

ต่างประเทศและภาษาไทย

2. สํารวจ รวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่มีอยู่จาก
4 แหล่ง คือ

- 2.1 ทงหด ปรทงวทงศ. หวัเรืงสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคม
หืงสมคมหาวทิยาลัยชธรรมศํสตร์. นิมพ์ครั้งที่ 2. กฤงเทพะ:
สํานักหอสมค มหาวทิยาลัยชธรรมศํสตร์, 2521.
  - 2.2 หืงสมคสถาบันอคมศึษา. คณชอนุกรมการกลุมวิเคราะห้เลขหุมและ
ทําบัตรรายการ. หวัเรืงสำหรับหนังสือภาษาไทย.
นิมพ์ครั้งที่ 2. กฤงเทพะ: คณชอนุกรมการกลุมวิเคราะห้
เลขหุมและทําบัตรรายการ หืงสมคสถาบันอคมศึษา, 2532.
  - 2.3 หืงสมคทงประเทศไทย, สมาคม. หวัเรืงสำหรับหนังสือภาษาไทย.
นิมพ์ครั้งที่ 5. กฤงเทพะ: สมาคมหืงสมคทงประเทศไทย,
2530.
  - 2.4 หวัเรืงที่บรรณาธิกษจกหืงสมคทงคํานสถาปัตยกรรมศํสตร์ 6 ทง
กําหนดขึ้นให้ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในขอบเขตของการวิจัย
3. สัมภาษณ์บรรณาธิกษวิเคราะห้เลขหุมและทําบัตรรายการภาษาไทยของหืงสมค
ทงคํานสถาปัตยกรรมศํสตร์เกี่ยวกับปัญหาการให้หวัเรืงใหญ่และหวัเรืงชอชภาษาไทยสำหรับ
วิศคหืงสมคในสาขาสถาปัตยกรรมศํสตร์
4. วิเคราะห้ข้อมูลโดยการนับจํานวนและคํานวณหาค่าร้อยละ
  5. สรุปรุปัญหาและชอเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับการให้หวัเรืงใหญ่และหวัเรืงชอช
ภาษาไทยในสาขาสถาปัตยกรรมศํสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการกําหนดหวัเรืงและจัดสร้าง
ตารางหวัเรืงชอชภาษาไทยในสาขานี้ขึ้นเพื่อให้ประโยชน์ในหืงสมค

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่จะใช้กับวัสดุห้องสมุดสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์
2. ทำให้การจัดสร้างโครงสร้างของหัวข้อทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นมาตรฐานเพื่อความร่วมมือในการทำบัตรรายการร่วมกันของห้องสมุดในสาขาวิชานี้
3. เป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยที่ได้ทราบถึงปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการให้หัวข้อเรื่องในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์
4. ทำให้มีตารางหัวข้อเรื่องย่อยที่จะใช้ประกอบหัวข้อเรื่องใหญ่ภาษาไทยในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ซึ่งจะช่วยให้บรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อเรื่องของวัสดุห้องสมุด

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โครงสร้างของหัวข้อเรื่อง หมายถึง การนำคำหรือวลีมากำหนดให้เป็นภาษาดรรชนีเพื่อระบุถึงวัสดุห้องสมุดตามประเภท (Type) รูปแบบ (Form) และเนื้อหาอย่างมีหลักเกณฑ์ เช่น อาจมีการสลับที่คำ (Inverted) การใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ เช่น จุดภาค ยัติภังค์ เพื่อให้คำหรือวลีที่กำหนดขึ้นนั้นระบุสาระสำคัญของวัสดุห้องสมุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องต่างๆ ไป มีดังนี้
งานวิจัยที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องภาษาอังกฤษ เรื่อง "Subject Analysis:

Computer Implications of Rigorous Definition" ของ Jessica Lee Harris (พิมพ์ในปี ค.ศ. 1970) ได้ศึกษาโดยทำการวิเคราะห์หัวเรื่องตัวอย่างจำนวนร้อยละ 10 ของหัวเรื่องใน L.C. Subject Headings ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 และนำเอาหัวเรื่องใหญ่ หัวเรื่องย่อยและการโยงข้อความมาจัดทำเป็นบัตรเจาะรูและประมวลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ลักษณะของหัวเรื่องประเภทต่างๆ ออกมา นอกจากนี้ยังได้จัดทำรายการหัวเรื่องที่เขียนคำสลับที่ หัวเรื่องย่อยต่างๆ วลีที่มีคำบุพบท คำเชื่อมต่างๆ การโยงข้อความ เป็นต้น Harris พบว่า หัวเรื่องของ L.C. Subject Headings มีการแบ่งหัวเรื่องย่อยลงไปมากกว่าหัวเรื่องของบริษัท H.W. Wilson และความแตกต่างของขนาดห้องสมุดไม่มีผลทำให้ขอบเขตของหัวเรื่องแตกต่างกันเลย นอกจากนี้ Harris ยังได้ศึกษาการใช้รูปแบบของหัวเรื่องที่จะใช้กับคอมพิวเตอร์ ตลอดจนได้แสดงถึงความเป็นไปได้ในการนำเทคนิคของคอมพิวเตอร์มาช่วยในการวิเคราะห์โครงสร้างของหัวเรื่อง

Kanwischer (1975: 651-654) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาอังกฤษ โดยส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาจำนวน 120 แห่งที่มีหนังสือตั้งแต่ 125,000-300,000 เล่ม โดยผู้วิจัยได้สอบถามถึงความพึงพอใจในการใช้หัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน ปัญหาต่างๆ ในการให้หัวเรื่อง ตลอดจนการตัดแปลงและเพิ่มเติมหัวเรื่องขึ้นใช้เอง ผลจากการวิจัยได้พบปัญหาเกี่ยวกับหัวเรื่อง คือ ผู้ใช้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหัวเรื่องที่เขียนคำสลับที่ หัวเรื่องที่กำหนดคำขึ้นใช้เองและความยุ่งยากสับสนในการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ เช่น จุดภาค ฮีติงค์ และวงเล็บ

สำหรับหัวเรื่องโดยทั่วไปของไทยนั้น อุบลวรรณ ปิณฑนะโฆสิต (2528: ง-จ) ทำวิจัยเรื่อง "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและรวบรวมหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยที่ใช้อยู่ในห้องสมุด 10 แห่งในประเทศไทย ตลอดจนศึกษาปัญหาต่างๆ ในการให้หัวเรื่องภาษาไทย ประเมินคุณค่าของ

หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยที่ห้องสมุดแต่ละแห่งใช้อยู่ วิเคราะห์หัวเรื่องที่ใช้แตกต่างกันออกไป ผลจากการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญของหัวเรื่องภาษาไทย คือ ปัญหาการขาดแคลนหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย ปัญหาหัวเรื่องในหนังสือคู่มือกำหนดไว้ไม่พอใช้ ปัญหาการกำหนดค่าที่จะใช้เป็นหัวเรื่อง และการขาดความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ที่ให้หัวเรื่องภาษาไทยในห้องสมุดต่างๆ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า สิ่งที่ยังขาดแคลนอยู่และเป็นสิ่งจำเป็นควรที่จะให้ความสนใจรีบทำขึ้นในห้องสมุด คือ หัวเรื่องเฉพาะวิชา พร้อมกันนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทย โดยการจัดตั้งหน่วยงานที่จะรับผิดชอบเพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานเกี่ยวกับหัวเรื่อง

2. งานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชา มีการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 โครงการทดลองเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างของหัวเรื่องภาษาอังกฤษ

ที่สำคัญมากเรื่องหนึ่ง คือ "The Collection Formula; an Experiment

in Structuring Headings" คำเนิการโดย Patricia J. Barnett (1979)

บรรณารักษ์จาก Metropolitan Museum of Art Library, New York ได้สร้างเกณฑ์

สำหรับหัวเรื่องในการทำบัตรรายการวิศดุห้องสมุดขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งพิมพ์ทางด้านศิลปะ

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โครงสร้างของหัวเรื่องทางด้านศิลปะเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อความ

ร่วมมือในการทำบัตรรายการร่วมกันของห้องสมุดกลุ่มดังกล่าว เพื่อให้วิศดุห้องสมุดมีการจำแนก

ไปตามประเภท (Type) และรูปแบบ (Form) ตามเนื้อหาอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นการจำแนก

วิศดุห้องสมุดออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้หัวเรื่องด้วย แล้วสร้างให้เป็นโครงสร้างของหัวเรื่องที่

ซับซ้อนขึ้นๆ โดยการใส่ชื่อและชนิดของวิศดุห้องสมุดนั้นเป็นหัวเรื่องย่อย โครงสร้างของหัวเรื่อง

ที่ได้จัดทำมีลักษณะดังนี้

	สื่อ/รูปแบบ	ส่วนขยาย: ที่มา, รูปแบบ, ระยะเวลา	หัวเรื่องย่อย วัสดุห้องสมุด	
ตำแหน่งที่ตั้ง (เฉพาะเจาะจง)	↔ การสลับที่ค่า ↔			เขตภูมิศาสตร์ (โดยทั่วไป)
1	SCULPTURE	, ROMAN.		
2	SCULPTURE	, ROMAN		- FRANCE.
3	SCULPTURE	, ROMAN	- COLLECTION	- FRANCE
4	PARIS-LOUVRE	- SCULPTURE.		

จากตาราง ข้อ 1. เป็นหัวเรื่องเกี่ยวกับงานศิลปะที่เป็น Roman sculpture แต่โดยเหตุที่หัวเรื่องภาษาอังกฤษมักนิยมใช้การสลับที่ค่า เพื่อต้องการเน้นค่าเพื่อสะดวกในการจัดลำดับเนื้อเรื่องอย่างเดียวกันไว้ด้วยกันเพื่อหลีกเลี่ยงค่าที่ซ้ำๆ กันไม่ให้มาเรียงอยู่ด้วยกันมากนักเป็นการเสียเวลาค้นหาบัตรเรื่อง การสลับที่ค่านี้ใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างค่าที่กลับ

ข้อ 2. ในกรณีที่ต้องการระบุเขตภูมิศาสตร์ของงานศิลปะที่เป็น Roman sculpture ให้นำชื่อเขตภูมิศาสตร์ซึ่งในที่นี้คือ "FRANCE" ไปไว้ตามหลังหัวเรื่องดังกล่าวในข้อ 1 โดยมีเครื่องหมายอัฒจันทร์คั่นกลาง

ข้อ 3. หากต้องการระบุหัวเรื่องในข้อ 2 ให้เฉพาะเจาะจงลงไปว่าเป็นงาน collection จะใช้หัวเรื่องย่อย "COLLECTION" ตามหลังหัวเรื่อง "SCULPTURE, ROMAN" โดยมีเครื่องหมายอัฒจันทร์คั่นกลางและมีชื่อเขต

ภูมิศาสตร์ซึ่งในที่นี้คือ "FRANCE" ตามหลังหัวเรื่องย่อดังกล่าว

ข้อ 4. เป็นการชี้เฉพาะเจาะจงลงไปว่า เป็นงาน sculpture แบบใดก็ตาม ที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ Louvre ใน Paris โดยมีการนำตำแหน่งที่ตั้งที่เฉพาะเจาะจงนี้ไปไว้หน้าหน้าคำว่า "SCULPTURE" โดยใช้เครื่องหมายอัฒจันทร์คั่นกลาง ในกรณีนี้เมื่อผู้ใช้ค้นบัตรเรื่องจะทำให้ทราบว่าที่พิพิธภัณฑ์ Louvre ใน Paris มีงานศิลปะเกี่ยวกับ sculpture ด้วย

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหัวเรื่องของบรรณารักษ์ โดย นิรมล หร่าสเจริญ (2519: 137-139) ทำการศึกษาเรื่อง "หัวเรื่องของหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในส่วนกลางและหอสมุดแห่งชาติ" โดยรวบรวมหัวเรื่องจากบัตรรายการในห้องสมุด 11 แห่งและจากหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ พ.ศ. 2513 นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามและสอบถามบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่ทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับปัญหาในการกำหนดหัวเรื่องให้กับหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย ผลปรากฏว่ามีการใช้หัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยแตกต่างกันในแต่ละห้องสมุดและต่างไปจากหัวเรื่องของหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย โดยที่บรรณารักษ์มีปัญหาในการกำหนดหัวเรื่อง คือ สัพท์วิชาการต่างๆ ที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศเป็นหัวเรื่องนั้นจะต้องเทียบเคียงเป็นภาษาไทยให้ถูกต้องโดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนอกจากนั้นบรรณารักษ์ก็ประสบปัญหาการขาดหนังสือหัวเรื่องเฉพาะวิชาที่ทันสมัยอีกด้วย

บุณษาพร ปานดิษฐ์ (2529: 203-214) ทำการวิจัยเรื่อง "หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาตลอดจนศึกษาความนิยมในการเลือกใช้หัวเรื่องภาษาไทยสาขานิติศาสตร์ของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการจำนวน 9 คนจากห้องสมุดกฎหมาย 9 แห่ง จากการให้หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยจำนวน 3 เล่ม ผลปรากฏว่าบรรณารักษ์ประสบปัญหาเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์มีน้อย

หัวเรื่องที่รวบรวมได้ทั้งสิ้น 1,352 หัวเรื่อง เป็นหัวเรื่องจากหนังสือหัวเรื่องจำนวน 550 หัวเรื่อง และเป็นหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองจำนวน 802 หัวเรื่อง ซึ่งหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองนั้นมีลักษณะแตกต่างกันเป็นจำนวน 278 หัวเรื่อง ลักษณะที่แตกต่างกันที่มีจำนวนมากที่สุดคือ หัวเรื่องที่ใช้ถ้อยคำแตกต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เมื่อเปรียบเทียบหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองกับหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องทางบรรณารักษศาสตร์ พบว่า หัวเรื่องส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่มีจำนวนถึง 436 หัวเรื่อง ซึ่งได้แก่ หัวเรื่องที่เป็นศัพท์เฉพาะ หัวเรื่องที่ใช้คำฟุ่มเฟือยเกินไป การใช้หัวเรื่องย่อย เป็นต้น

พ.ศ 2531 ลออ รอดมณี (2531: 70-77) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหัวเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ "หัวเรื่องภาษาไทยสาขาประมง" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาการใช้หัวเรื่องภาษาไทยสาขาประมงของบรรณารักษ์และนักวิชาการประมงโดยใช้ประชากรกลุ่มละ 70 คน ผลการรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยสาขาประมงที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย 3 เล่ม มี 128 หัวเรื่อง (1.1%) จากจำนวนหัวเรื่องที่รวบรวมได้ทั้งหมด 11,899 หัวเรื่อง ซึ่งนับว่าหัวเรื่องทางด้านนี้มีอยู่น้อยและไม่ครอบคลุมความก้าวหน้าใหม่ๆ ในสาขาประมง จากการสำรวจพบว่าหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้ในห้องสมุดโดยยึดหลักเกณฑ์ของการกำหนดหัวเรื่องหัวเรื่องที่กำหนดขึ้นจึงมีลักษณะการใช้การสลับที่คำ หรือ การใช้หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ แต่นักวิชาการประมงส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้หัวเรื่องที่มีการสลับที่คำ หรือหัวเรื่องใหญ่ที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบเพื่อใช้ค้นหาข้อมูล งานวิจัยนี้ได้เสนอหัวเรื่องภาษาไทยสาขาประมงจำนวน 307 หัวเรื่อง ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไขและปรับปรุงหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

เพ็ญแข ประจงใจ (2533: ก) ทำการวิจัยเรื่อง "หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาการใช้หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการจากห้องสมุดวิศวกรรมศาสตร์จำนวน

22 คน และศึกษาความนิยมในการเลือกใช้หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของ นักวิชาการวิศวกรรมศาสตร์จำนวน 85 คน ผลจากการวิจัยปรากฏว่า หัวเรื่องภาษาไทย สาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย 3 เล่ม มีเพียง 954 หัวเรื่อง จากจำนวนทั้งหมด 12,307 หัวเรื่อง ส่วนหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองมี จำนวน 1,654 หัวเรื่อง ลักษณะของหัวเรื่องใช้ค่านามทั่วไป ใช้การสลับที่คำ และใช้ หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ แต่จากการศึกษาปรากฏว่า นักวิชาการวิศวกรรมศาสตร์ นิยมเลือกใช้หัวเรื่องที่มีลักษณะเป็นค่านามเพื่อใช้ค้นหาสารนิเทศ งานวิจัยนี้ได้เสนอหัวเรื่อง ภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์จำนวน 1,440 หัวเรื่องที่นักวิชาการนิยมเลือกใช้และจำนวน 172 คำที่นักวิชาการวิศวกรรมศาสตร์เสนอให้ใช้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่บรรณารักษ์สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในงานห้องสมุดหรือในการปรับปรุงแก้ไขหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยให้หัวเรื่องทางด้าน วิศวกรรมศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

2.3 ในเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาความเหมาะสมของคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่อง นั้น ไพพรรณ ไพบูลย์ศรีนครา (2518: 144-146) ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาหัวเรื่องหมวด วิชาการศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร" โดยรวบรวมหัวเรื่องดังกล่าวจาก บัตรรายการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครหัวเรื่องที่รวบรวมทั้งหมดมี 625 หัวเรื่อง แล้วนำหัวเรื่องมาให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในคณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์จากห้องสมุดใน กรุงเทพมหานคร 7 แห่งๆ ละ 100 คน พิจารณาเลือกหัวเรื่องที่คิดว่าเหมาะสม ผลปรากฏว่า หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเนื้อหาเดียวกัน แต่ใช้คำหรือวลีต่างกันเป็นที่นิยมของกลุ่มตัวอย่าง 83 หัวเรื่องและหัวเรื่องที่ใช้คำหรือวลีเดียวกันหรือมีใช้เป็นบางแห่ง รวมทั้งสิ้น 107 หัวเรื่องนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เหมาะสมทุกหัวเรื่อง ปัญหาที่พบมากที่สุดในการใช้บัตรหัวเรื่อง ภาษาไทย คือ คำที่ต้องการค้นไม่มีในบัตรรายการ ปัญหารองลงมาคือ ผู้ใช้ไม่ทราบว่าควรจะ ค้นจากคำใดและห้องสมุดใช้ศัพท์ที่เข้าใจยาก

พวงเพชร พุดติกุล (2527: 57-59) ทำการวิจัยเรื่อง "การกำหนดหัวเรื่องย่อย

ที่ใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่ "ภาษาไทย" "โดยรวบรวมคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยจากหนังสือภาษาไทยที่มีอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง จำนวน 497 หัวเรื่อง นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยพิจารณาความเหมาะสมของคำหรือวลีที่สมควรกำหนดเป็นหัวเรื่องย่อยตามหลังหัวเรื่องใหญ่ "ภาษาไทย" ผลการวิจัยปรากฏว่า หัวเรื่องย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องย่อยมี 211 หัวเรื่องย่อย ส่วนหัวเรื่องย่อยที่เห็นว่า ยังไม่เหมาะสมและได้เสนอให้มีการปรับปรุง 7 หัวเรื่องย่อย และเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดเป็นหัวเรื่องย่อยมี 11 หัวเรื่องย่อย

ศิริภรณ์ วิธินันทกิตต์ (2528: 84-86) ทำการวิจัยเรื่อง "การกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยในสาขาพลศึกษา" โดยใช้วิธีการทำนองเดียวกับพวงเพชร พุดติกุล โดยรวบรวมคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องจากหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครจำนวน 5 แห่ง ได้หัวเรื่องทั้งสิ้น 447 หัวเรื่องมาสร้างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษาพิจารณาความเหมาะสม ปรากฏว่า หัวเรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นหัวเรื่องได้มีทั้งหมด 434 หัวเรื่อง ส่วนหัวเรื่องที่เห็นว่าควรมีการปรับปรุงมี 13 หัวเรื่อง

พ.ศ. 2518 ชูจิต ไชยชนะ (2531: 281-287) ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างหัวเรื่องภาษาไทยสำหรับห้องสมุดระดับมัธยมศึกษา" โดยกำหนดคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องจากหนังสือระดับมัธยมศึกษาวิชาสังคมศึกษา พละนามัย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรม จำนวน 310 เล่ม และรวบรวมหัวเรื่องจากหนังสือหัวเรื่องอีก 7 เล่ม ได้หัวเรื่องทั้งสิ้น 1,065 หัวเรื่อง ในจำนวนนี้นำมาสร้างแบบสอบถามแล้วนำไปให้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวพิจารณาความเหมาะสมของคำหรือวลีที่สมควรกำหนดเป็นหัวเรื่อง ผลการวิจัย ปรากฏว่า ได้หัวเรื่องที่มีความเหมาะสมจำนวน 740 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่ไม่

เหมาะสม และได้เสนอให้ปรับปรุงมีเพียง 2 หัวเรื่อง ผู้วิจัยนำหัวเรื่องเหล่านั้นมาจัดทำเป็น บัญชีหัวเรื่องภาษาไทยสำหรับห้องสมุดระดับมัธยมศึกษา แล้วนำไปให้บรรณารักษ์และผู้ที่มีความรู้ ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ทดลองใช้และประเมินคุณค่า พบว่าบัญชีหัวเรื่องภาษาไทยสำหรับ ห้องสมุดระดับมัศึกษามีความเหมาะสมระดับมากในด้านความทันสมัย ความชัดเจน กะทัดรัด ความเฉพาะเจาะจง ความถูกต้องตามหลักภาษาไทย ความละเอียดครบถ้วนตามหลักสูตร ความสะดวกในการใช้ และมีความเหมาะสมระดับปานกลางในด้านความเพียงพอของรายการโยง ความชัดเจนของคำอธิบายขอบเขตที่จะใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงาน

2.4 การศึกษาเกี่ยวกับความนิยมของคำที่สมควรกำหนดเป็นหัวเรื่องในสาขา วิชาเฉพาะนั้น มีดังนี้

สุพดี ต่อบุณย์สุภชัย (2525: 257-276) ทำการวิจัยเรื่อง "เสนอแนวกำหนด หัวเรื่องภาษาไทยหมวดวิชาชีพในห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา" โดยรวบรวมหัวเรื่อง จากบัตรรายการหนังสือภาษาไทยที่เกี่ยวกับวิชาชีพสามสาขา คือ สาขาช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และคหกรรม จากห้องสมุดในสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 16 วิชาเขต โดย รวบรวมเฉพาะหัวเรื่องที่แตกต่างกันจากหัวเรื่องในหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513 จำนวนทั้งสิ้น 1,500 หัวเรื่อง แล้วนำมา สร้างแบบสอบถาม 2 ชนิด คือ ชนิดเลือกตอบอันดับความสำคัญและชนิดเลือกตอบความเหมาะสม พร้อมทั้งเกณฑ์แสดงเหตุผลการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา อาจารย์ และบรรณารักษ์ใน สังกัดวิทยาลัยและอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวเรื่องเฉพาะและหัวเรื่องทั่วไปที่สอบถาม ความเหมาะสม กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า หัวเรื่องทั้งหมดคือ 44 หัวเรื่อง มีความเหมาะสม ดีแล้ว สามารถนำไปใช้ได้ ส่วนหัวเรื่องเฉพาะและหัวเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่สอบถาม ความนิยมอันดับหนึ่ง สอง และสาม ผลปรากฏว่า หัวเรื่องที่ได้รับการนิยมนเป็นอันดับหนึ่ง ในสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและคหกรรมมีทั้งหมด 260 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่ได้รับ

ความนิยมเป็นอันดับสองมีทั้งหมด 260 หัวเรื่อง และหัวเรื่องที่ได้รับการนิยมเป็นอันดับสามมีทั้งหมด 191 หัวเรื่อง

ใน พ.ศ. 2526 คาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน (2526: ง-จ) ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์" โดยการสัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการจากห้องสมุดเฉพาะทางประชากรศาสตร์และแพทยศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง รวบรวมและวิเคราะห์หัวเรื่องทางประชากรศาสตร์จาก 3 แห่ง ได้แก่ หัวเรื่องจากหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513 หัวเรื่องจากการรวบรวมหัวเรื่องที่บรรณารักษ์ห้องสมุด 7 แห่งที่ทำการสำรวจได้กำหนดขึ้นใช้หัวเรื่องจากคำหรือวลีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในหนังสือและเอกสารในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ และนำหัวเรื่องทั้งหมดมาจัดทำแบบสอบถามถามความคิดเห็นของผู้ใช้ทั้งหมด ผลปรากฏว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่นิยมค้นหาหัวเรื่องจากคำสามัญ โดยไม่มีการใช้การเขียนคำสลับที่หรือใช้หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ ส่วนปัญหาที่พบคือ การขาดหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขาวิชาประชากรศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องพบว่า งานวิจัยในต่างประเทศนั้นมุ่งจะศึกษาถึงลักษณะคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องและเครื่องหมายวรรคตอนในหนังสือหัวเรื่องที่ใช้อยู่ตลอดจนมีการศึกษาจากหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองด้วย ผลการวิจัยปรากฏว่าการกำหนดคำขึ้นใช้เป็นหัวเรื่องและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนทำให้ผู้ใช้สับสนและเข้าใจผิด ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องในประเทศไทยมุ่งศึกษาปัญหาการให้หัวเรื่องทั้งจากในหนังสือหัวเรื่องและหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เพิ่มเติมตลอดจนความเหมาะสมของคำที่ใช้ ผลจากการศึกษาปัญหาของผู้ใช้ห้องสมุดซึ่งผลการวิจัยพบว่า หัวเรื่องที่ผู้ใช้ห้องสมุดต้องการค้นหาไม่มีใช้ในบัตรรายการ ส่วนปัญหาที่สำคัญในการให้หัวเรื่องภาษาไทยของบรรณารักษ์ คือ การขาดหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย หัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชาที่มีอยู่น้อยและไม่ครอบคลุมความก้าวหน้าใหม่ๆ โดยเฉพาะหัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชา เช่น สาขาประมงและสาขาวิศวกรรมศาสตร์